

Лагодієнко В.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі
Одеська національна академія харчових технологій

Каламан О.Б.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і логістики, докторант
Одеська національна академія харчових технологій

Пурцхванідзе О.В.

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій

Lagodienko Volodymyr

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of the Department of Marketing, Entrepreneurship and Trade
Odessa National Academy of Food Technologies

Kalamam Olga

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Logistics,
Doctoral Student
Odessa National Academy of Food Technologies

Purkhvanidze Olga

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Logistics
Odessa National Academy of Food Technologies

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕРИ УПРАВЛІННЯ

Лагодієнко В.В., Каламан О.Б., Пурцхванідзе О.В. Особливості методології наукового дослідження сфери управління. У статті розглянуто особливості методології наукових досліджень сфери управління. Поставлена мета була досягнена задля застосування результатів дослідження у соціальній практиці, а саме в процесах управління. При цьому доведено, що процедура дослідження в усіх своїх проявах складається з фіксованих елементів – аналізу та синтезу. Поставлена мета була досягнута через вирішення таких завдань: з'ясування сутності основних понять та класу наук, до якого відноситься наука про управління; доведення, що процес розвитку науки носить кумулятивний характер; пояснення сутності дедукції й емпірії, використовуваних для проведення дослідження у сфері управління; встановлення сутності номотетичного та ідеографічного підходів до дослідження; систематизація методів, що використовуються в управлінській науці.

Ключові слова: методологія, метод, дедукція, емпірія, менеджмент, сфера управління.

Лагодієнко В.В., Каламан О.Б., Пурцхванідзе О.В. Особенности методологии научного исследования сферы управления. В статье рассмотрены особенности методологии научных исследований сферы управления. Поставленная цель была достигнута путем применения результатов исследования в социальной практике, а именно в процессах управления. Доказано, что процедура исследования во всех своих проявлениях состоит из фиксированных элементов – анализа и синтеза. Поставленная цель была достигнута через решение следующих задач: выяснение сущности основных понятий и класса наук, к которому относится наука об управлении; доказательства, что процесс развития науки носит кумулятивный характер; объяснения сущности дедукции и эмпирии, используемых для проведения исследования в сфере управления; установление сущности номотетического и идеографического подходов к исследованию; систематизация методов, используемых в управленческой науке.

Ключевые слова: методология, метод, дедукция, эмпирия, менеджмент, сфера управления.

Lagodienko Volodymyr, Kalamam Olga, Purtskhvanidze Olga. Methodology features of scientific research in the management field. The article considers the peculiarities of scientific research methodology in the management field. This goal was achieved in order to apply the results of research in social practice, namely in management

processes. It was proved that the research procedure in all its manifestations consists of fixed elements – analysis and synthesis, and their contribution depends on the nature of the studied phenomena. This goal was achieved by solving the following tasks: clarifying the essence of the basic concepts and the sciences class to which the science of management belongs; proof that the process of science development is cumulative; explanation of deduction essence and empiricism used to conduct research in the management field; establishing the essence of nomothetic and ideographic approaches to research; systematization of methods used in management science. The development of scientific knowledge requires a certain discipline and a professional scientific approach. In order to choose the appropriate research methods, it is necessary to know the difference between certain research methods or approaches in the methodology of the social sciences. Management methodology combines cognitive and practical goals. Goals may be convergent, but in certain situations they may oppose each other. It should be noted here that many methods combine features of different methods, as presented in the above classification. As part of all methods aimed at finding originality, as a first step should be noted the need for definition with current knowledge. Reliable fulfillment of this condition allows you to check reviews of research ideas or results achieved in previous years. When identifying research problems, it is difficult to choose one method that allows you to fully diagnose the problem. It is necessary to use a variety of research methods that provide answers to the problem. Thus, it is necessary to use a variety of methods and research approaches. Properly designed research process allows you to get scientifically valuable results. Achieving valuable results also depends on the researcher's ability to choose and use a well-constructed research methodology.

Key words: methodology, method, deduction, empiricism, management, the sphere of management.

Постановка проблеми. Наукові дослідження являють собою складні процеси і, відповідно, передбачають необхідність наявності потужної методології. Результатом цих досліджень стає досягнення явищ і процесів, які потрапляють у поле інтересів дослідника, і набуття об'єктивного знання. Дане дослідження було проведено з метою його застосування у соціальній практиці, а саме в процесах управління. Процедура дослідження в усіх своїх проявах складається з фіксованих елементів – аналізу та синтезу. Їх внесок залежить від характеру досліджуваних явищ. Таким чином, емпіричні методи дослідження є відповідними методами й для науки про управління. Це означає, що потрібно використовувати такі методи, які б давали змогу перевіряти дослідницькі гіпотези та відповідати на дослідницькі питання. Дедуктивний метод, міркування за аналогіями, доповнені інтуїцією, повинні бути джерелами дослідницьких гіпотез або основою для постановки дослідницьких завдань [1].

Важливо підкреслити, що методи та технології дослідження за останні роки зазнали серйозних змін, що спричинило появу нових розробок. У науках про управління можна спостерігати тенденцію відкидання традиційного на користь комбінаторного мислення. Традиційне мислення базується на стандартних шаблонах, обмеженому визначенні цілей та їхній класифікації на загальних (основних) та детальних, установчих системних цілях та наданих їм формальних структур. Щодо комбінаторного, то це таке мислення, яке передбачає здатність вирішувати комбінаторні завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у становлення методології у сфері наукових досліджень зробили багато відомих вітчизняних та закордонних учених, серед відзначають: Б. Буркинського, В. Василенко, В. Геєця, Б. Грабовецького, Т. Клебанову, Е. Лібанову, С. Максименка, В. Нудельмана, А. Осітнянко та ін. Проте питання, що стосуються особливостей методології наукового дослідження сфери управління, залишаються недостатньо розкритими вітчизняними вченими, що й зумовило вибір теми та зацікавленість роботами саме закордонних фахівців.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті – виявити особливості методології наукового дослідження сфери управління. Для досягнення мети необхідно вирішити такі завдання: з'ясувати сутність основних понять, що стосуються вибраного напрямку; довести, до якого класу наук належить наука про управління; показати, що процес розвитку науки носить кумулятивний характер; пояснити сутність дедукції й емпірії, використовуваних для проведення дослідження у сфері управління; встановити сутність номотетичного та ідеографічного підходів до дослідження; систематизувати методи, що використовуються в управлінській науці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в науковій літературі чітко визначається взаємозв'язок між методологією та методикою. Остання сприймається як методологічно правильний набір директив, що шукає, які наукові дії призводять до бажаного результату. Види діяльності більш детально описані в конкретних сферах дослідження щодо їх практичного застосування. Звідси й назва – «організаційна методика», оскільки вона вказує, які методи та прийоми використовуються для виконання визначених організаційних завдань.

Таким чином, наприклад, для кожного маркетингового дослідження відправною точкою є визначення розміру вибору. Після кожного дослідження, зробленого на основі різних потреб у процесах прийняття рішень, не існує двох ідентичних досліджень. Кожне дослідження являє собою кілька етапів, які формують певний замкнутий цикл. Отже, у дослідницькому процесі слід використовувати різні методи. Це, своєю чергою, передбачає розроблення методики дослідження з виокремленням основних понять, що використовуються в науках про управління. До них належать:

Метод – персональний, модельний, систематично застосовуваний комплекс заходів щодо підвищення вартісно-ефективної економічності. Сам метод включає нормативний елемент, який нав'язує спосіб виконання дій у тому сенсі, що він стосується поняття ефективної праці [2].

Метод дослідження (у науках про управління) – це метод, який систематично та неодноразово використо-

ується для вивчення різних проблем. Результати вказаного дослідження використовуються для створення теоретичних узагальнень та емпіричних принципів практичного характеру. Це сукупність заходів та методів, що використовуються для вирішення наукових завдань та оцінки результатів досліджень [3].

Методологія – галузь знань про методи. Вона аналізує дослідницький процес із використанням дедуктивного та індуктивного методів, аналізу та синтезу тощо. Методологія – це теорія ефективних та економічних методів наукового пізнання [4]. Методологія управлінських наук спрямована на розроблення систематичних і ефективних процедур розподілу та розвитку організації, їх управління. Отже, питання методології наукового дослідження сфери управління пов'язані як із гносеологічним – пізнавальним, так і прагматичним – практичним, утилітарним контекстом [5].

Типологія методів і прийомів управління – наука про типи. Вона включає у себе процес упорядкування, групування та розділення методів та інструментів дослідження, що використовуються в науці про управління. Щоб дослідити методи, необхідні для виконання наукових досліджень у сфері управління, слід визначити основні поняття. До них можна віднести методи дослідження, процеси дослідження або класифікацію методів дослідження. Саме тому доцільно розробити концепцію моделей для діагностики методів та заходів дослідження з погляду даних дослідницького процесу. Іншими словами, розробити інструмент, який підтримував би процес вибору методів та технік для означеного процесу, а також інструмент підвищення його шляхом зміни результатів досліджень. Це також включає у себе найбільш важливі методи та приклади дослідницьких процесів у сфері управління, використання знань, отриманих іншими експертами і поєднання з ними знаннями щодо управління компаніями. Серед іншого, варто навести дослідження компетентностей та характеристику менеджерів, необхідних для тимчасового управління компанією.

Відповідно до класифікації, наука управління – це наукова дисципліна в рамках економічних наук. Таким чином, емпіричні методи дослідження відповідають своїй процедурі: вони дають змогу перевірити дослідницькі гіпотези і знайти відповіді на дослідницькі питання [6].

Процес розвитку науки може носити кумулятивний (включає посилення, збагачення та розвиток наукових знань, де принцип фальсифікації знань, як правило, розмитий) або елімінаційний (передбачає постійну перевірку наявних знань і розроблення на її основі нових знань, тому принцип фальсифікації знань повинен бути точним, аби дати змогу усунути неправдиві або застарілі знання) характер. У випадку із соціальними науками доволі важко однозначно віднести їх до одного із зазначених процесів [7]. Однак цей процес уособлює цивілізаційний розвиток, характеризується повільною перевіркою і розширенням існуючих знань, скептичним підходом до нових ідей та послідовною реалізацією прийнятих рішень або впровадження революційних змін [1].

Дедуктивне знання характеризується тим, що процес його розвитку здійснюється на основі логічного висновку й обґрунтування. Необхідність перевірки знання емпіричним шляхом на основі емпіричного

досвіду – відсутня. Дедукція – це такий спосіб дослідження, який передбачає логічне виведення окремих тверджень із загальних, тобто створення наукових тверджень та їх спрощення. Вона послуговується принципами формальної логіки.

Важлива роль у глумаченні дедукції, її місця у пізнанні належить І. Канту. Він наголошував, що наш досвід не є цілком об'єктивним, оскільки на пізнання, яке спирається на досвід, впливають і твердження, які носять апіорний характер. Тому дедукція виступає виведенням одного знання з іншого, тобто висловлювання часто несвідомо впливають на ті чи інші висновки. Виходячи з чого можна зробити висновок, що не можна відокремити об'єкт дослідження від пізнання суб'єкта дослідження [8]. Зазначений висновок також стосується наук про управління. Тут можна дійти висновку, що в рамках науки про управління неможливо провести дослідницький процес без дедукції. З іншого боку, К. Поппер [9] пропонує так званий гіпотетико-дедуктивний метод наукового пізнання. Він виступає перевагою дедуктивного підходу в усіх галузях наук (у т. ч. економічних), підкреслює роль людського розуму в процесі створення наукових теорій, свідчить, що дедуктивний спосіб мислення є найціннішим [6].

Попри думки І. Канта і К. Поппера емпірія вважається переважною методологією у соціальних науках. Знання формуються шляхом перевірки, пов'язаної з дослідженням, шляхом формулювання гіпотези дослідження і використовують індукційну і класичну формальну логіку (астрономія, фізика). В економічних науках (включаючи науки про управління) рекомендується створювати наукові теорії відповідно до цієї концепції, тобто шляхом переходу від деталей (спостережуваних фактів) до узагальнень (загальні закони науки).

Емпіричні дослідження переважно враховуються під час визначення очікуваного набору потенційних логічних припущень, які підтверджують цю гіпотезу. Для цього було розроблено кілька рішень, а саме:

а) повна перелічувальна індукція – включає перевірку гіпотез на основі припущень, що описують усі можливі випадки (наприклад, з'ясування стратегій успіху виноробних підприємств під час кризи галузі);

б) неповна перелічувальна індукція – передбачає перевірку гіпотез на основі лише деяких випадків, що трапляються. Це дає змогу виявити певні загальні істини або узагальнення (наприклад, відповідь на питання, які стратегії можуть бути стратегіями успіху для компаній під час рецесії);

в) аналіз лише одного конкретного явища, що відбувається в певному просторово-часовому вимірі (наприклад, чому конкретна компанія є успішною).

Відмінною рисою соціальних наук є проведення досліджень «люди для людей». У цьому контексті С. Новак [10] підкреслює, що соціальні науки надають дослідникам, окрім чуттєвих переживань, отриманих у результаті спостережень, переживання, пов'язані з інтроспективним відчуттям самого дослідника і людей, яких він досліджує. Це важливо, коли досліджувана група може навмисно спотворити результати дослідження, наприклад в опитуваннях громадської думки за допомогою анкет або прямих інтерв'ю.

Необхідно підкреслити, що емпірична теорія перетворюється на дедуктивну, якщо віднести деякі твердження до ключових слів і довести, що інші твер-

дження випливають із першого [11]. На разі неможливо вирішити суперечку щодо переваги в науковому розвитку емпіричного або дедуктивного підходу. Так, Я. Немчик [6] наголошує, що однією з найбільш частих помилок у цій сфері є ігнорування одного з підходів у дослідженні. Наприклад, недоцільним буде використання для формулювання тверджень тієї чи іншої теорії виключно принципів суворої логіки (дедукції). Більше того, він стверджує, що суперечка дуже часто має замінний характер, оскільки важко уявити на сучасному етапі розвитку науки дедуктивний підхід, що послуговується суворими правилами логіки, без такої галузі соціальних знань, де емпіричне пізнання (чуттєве) було б єдиним джерелом перевірки гіпотез дослідження.

У соціальній методології можна виділити два підходи дослідження: номотетичний та ідеографічний. Номотетичний підхід передбачає пошук загальних законів і правил, що існують у природі. Типовими дослідницькими процедурами щодо розглянутого підходу є експериментування, перевірка і зіставлення, тоді як характерними методами, пов'язаними з означеним підходом, є такі: інтерв'ю, опитування, спостереження, експерименти і тести. Ідеографічний підхід заснований на поясненні явищ так, щоб ідентифікувати зовнішні події, які можуть якісно формувати зазначені явища. Що стосується останнього, то тематичне дослідження є правильною дослідницькою процедурою із цією метою, тоді як задіяні методи такі: аналіз документів, інтерв'ю, спостереження або проєктні тести [12]. Згідно з В. Віндельбандом і Г. Ріккертом, ідеографічний підхід є результатом зосередження на пошуку характерних рис, які відрізняють певне явище від інших [13].

Уважається, що економічні науки виконують утилітарну функцію або теоретико-нормотворчу. У зв'язку з тим, що науки управління класифікуються як частина економічних наук, вони також грають ту ж саму роль. Номотетика виникає, коли загальний закон буде розроблений на основі аналізу окремого випадку. З іншого боку, ідеографічна методика зустрічається там, де метою дослідження є бажання дізнатися, пояснити сутність та особливості даного явища, а також бажання зрозуміти вказану подію [1].

Наукова парадигма визначає, які інструменти слід вибрати для полегшення розуміння та пояснення даного явища, особливо у соціальних науках. Проте професійна література передбачає, що кількісні дослідження розглядаються як «найкращі» та надають більш надійні знання, ніж якісні дослідження. Тим не менше у багатьох випадках дослідження повинно мати якісний характер, принаймні через особливості конкретної проблеми [6].

Кількісне дослідження означає емпіричне дослідження; воно включає кількісне визначення визначених змінних за допомогою інструментів кількісного виміру. Дослідження використовується, коли дана проблема та результати дослідження можуть бути описані за допомогою кількісних показників. Набір кількісних досліджень також охоплює опитування, спрямовані на перевірку сформульованих гіпотез шляхом аналізу частоти висловлювань. Якісні методи включають, серед іншого: польові дослідження, стандартизовані та антропологічні інтерв'ю, спостереження (з особистою

увагою до спостереження учасників), фокус- або експертні групи, панельні дискусії, текстові аналізи.

Наука про управління являє собою фокус перетинання різних дисциплін, тобто носить міждисциплінарний характер, що призводить до відсутності в останніх власного набору методологічних та когнітивних інструментів [14]. Це означає, що дослідник, аналізуючи певну дослідницьку проблему, змушений прикладати величезні зусилля, аби спромогтися знайти правильний метод дослідження для аналізу повідомлення. Він також повинен розробити дослідницьку програму, яка б охоплювала не лише визначену сферу дослідження, а й конкретну дослідницьку проблему та її цілі. Найчастіше вибір набору інструментів може залежати від прийнятої мети дослідження [1].

Ця думка підтверджується Т. Майером [15], який припускає, що економісти-дослідники демонструють більшу тенденцію до надмірного використання наукових інструментів, зменшуючи важливість інструментів інших соціальних наук, використовують складні теорії для надто спрощених питань, пропагують таке поняття, як «оптимізація», відмовляються від інших наук і вирішують соціальні проблеми так, ніби це була поважна місія. Приймаючи до уваги зазначене, у зацікавленого та надійного дослідника повинні бути успішно розвинені такі якості, як навички та вміння, уява, допитливість. Суть процесу дослідження – знайти рішення, а не інструмент, який може допомогти знайти рішення. Кожна дослідницька дисципліна здебільшого побудована на тому, що когнітивні методи приносять їй найбільшу користь. Проте практична наука має своє розподілення додаткових прагматичних методів. Методологія управління, що не має універсального і позачасового характеру, спирається на міркування щодо того, як розробляються методи управління, щоб дати змогу як досліднику, так і менеджеру проникнути у світ організації [16].

Методологія управління розвивалася досить швидко, черпаючи натхнення з декількох інших дисциплін. Окрім того, вона наділена іншими методами, що характеризують різну когнітивну і практичну ефективність [17]. Таким чином, вона шукає правила, які ведуть до отримання надійних знань і до змін, які призводять до підвищення ефективності організаційних дій [16].

І онтологічні, і гносеологічні засади лежать в основі методології управління і організації. Онтологія управління оцінюється через призму вивчення організації та процесу її управління. Когнітивні припущення були змінені разом із розвитком дисципліни. На думку Л. Сулковського, методологія виходить із гносеологічного рівня (охоплює як пізнання, так і розвиток організації; включає оцінку когнітивної та прагматичної ефективності методу управління) і методики управління (набір методів, що дають змогу правильно вирішувати управлінські завдання) [16]. В управлінні використовуються чотири основні типи методів [18]:

- прагматичні (мета: підвищення ефективності управління організацією);
- емпіричні (мета: визнання організації і системи управління, що розуміються як упізнавані реальні сутності – реалістичний підхід);
- формальні (мета: створення логічної, математичної структури методів);

– розуміння (мета: визнання організаційної моделі систем управління, що розуміються як конструктивістські сутності – інтерпретаційний підхід).

Найстарша група методів дослідження, застосовуваних у науках про управління, – це прагматичні, що носять здоровий глузд. Їх відрізняє здатність вирішувати практичні проблеми, з якими доводиться стикатися людям. По суті, їхнім основним критерієм, пов'язаним із цінностями, є їхня ефективність, пов'язана зі змінами, яка може сприяти підвищенню ефективності організацій. Вони використовують перевірені виконавчі методи як у сфері права, так і у сфері інженерії з погляду здорового глузду [16].

Емпіричні методи відносяться до кількісних методів у соціальних науках (наприклад, метод опитування), методиках природознавства (наприклад, спостереження або експеримент). Ці методи переважно відносяться до пошуку істини на основі досвіду, забезпечуючи при цьому такі умови, які найбільшою мірою відображають реальність. Пізнання засноване на індукції [9].

З іншого боку, формальні методи відносяться до гіпотетичного мислення, тобто до математики, логіки, статистики та дедукції. Їх застосування відображено у сфері чисельних та ймовірнісних методів. З іншого боку, результати можуть мати практичний і пізнавальний ефект (наприклад, операційні та економетричні дослідження) [9].

До останньої групи методів належать так звані методи інтерпретації (розуміння). За своєю суттю методи належать до гуманітарних наук і філософії. Вони охоплюють аналіз використовуваних понять, діалектику, феноменологію і герменевтичний аналіз [19]. Ці методи застосовуються в етнології організацій (польове спостереження, етнологічне інтерв'ю, аналіз тексту) та в інтерпретаційних і когнітивних соціологічних методах (методологія обґрунтованої теорії, етно-методологія, метод соціального втручання) [16].

Дж.Б. Майнер [20] стверджує, що надійність і ефективність методів дослідження є однією з найважливіших проблем у науках про управління. На думку М. Хоноровської [21], достовірність може бути переведена на поняття релевантності (визначення того, що вимірює даний метод, техніка або інструмент дослідження, що було визначено як вимірюється) і надійності (це пов'язано з точністю вимірювання). З іншого боку, критерій ефективності, як стверджував Т. Котарбіхські [22], має вирішальне значення для прикладних і практичних наук. Однак переважно це відноситься до прагматичних методів (вони призначені не тільки для опису реальності, а й її зміни в позитивному сенсі).

У неопозитивістському напрямі, що виникає з інженерних та економічних джерел, поділ на дослідні та прагматичні методи істотно відрізняється. Прагнення визначити і застосувати ідеальний метод як у прагматичній, так і в когнітивній сфері співставне прагненню отримати такі знання, пов'язані з організацією й управлінням, які можна вважати досконалими. У результаті організація стає все більш ефективною. У критичній тенденції дослідження, за визначенням, повинно бути залученим і зосередженим на змінах, пов'язаних з емансипацією [23]. З іншого боку, інтерпретаційна та символічна парадигми, як інтерпрету-

ється К.Е. Вейком [22], стирають відстань між дослідником та досліджуваною організаційною реальністю. Отже, неможливо відокремити когнітивні методи від прагматичних.

Л.Ж. Кжижановський [14] підтримує в найширшому сенсі думку А.К. Козьміхського [25]. Останній стверджує, що менеджмент застарів із методологічного погляду. Він також пропонує доцільні запозичення методів з інших наукових сфер. А.К. Козьміхський [25] підкреслює, що немає необхідності розділяти і розробляти окремі методи; проте існує необхідність інтегрувати на трансдисциплінарному рівні надмірно спеціалізовані науки.

Серед різних методів управління можна виділити: методи, запозичені з інших наукових дисциплін (вони переважно відносяться до організації та управління), а також методи опитувань (запозичені із соціальних наук), спостереження (запозичені з природничих наук), етнологічні методи (запозичені з антропології), казуїстичні методи (отримані з юридичної науки), параекспериментальні (отримані із соціальних і природних наук), документальні методи (отримані з історії та соціальних наук) і стосовно управління (вони відносяться до розвитку організацій і систем управління) [16].

Менеджмент як дисципліна відкинув методологічний фундаменталізм, який строго визначає науковий характер методу, викликаючи неопозитивістські моделі в природничих науках. У літературі, пов'язаній з науками про управління, можна знайти рекомендації, що захищають плюралізм або навіть анархізм у цій сфері, що відбивається на переконанні про необхідність використання численних когнітивних методів і методів організаційного розвитку, а також методологічної триангуляції в довгостроковій перспективі. Усе це відображено у формулі методологічної еkleктики [16].

Висновки. Розроблення наукових знань вимагає визначеної дисципліни та професійного наукового підходу. Для того щоб вибрати відповідні методи дослідження, необхідно знати різницю між визначеними методами дослідження або підходами в методології соціальних наук.

Методологія управління поєднує у собі пізнавальні та практичні цілі. Цілі можуть мати конвергентний характер, однак у певних ситуаціях можуть протистояти одна іншій. Тут слід зазначити, що багато методів поєднують ознаки різних методів, як це представлено у вищезазначеній класифікації. У рамках усіх методів, спрямованих на пошук оригінальності, як перший етап слід зазначити необхідність означення з поточними знаннями. Надійне виконання даної умови дає змогу перевірити огляди дослідницьких ідей або результатів, досягнутих у попередніх роках.

Під час визначення проблем дослідження важко вибрати один метод, що дає змогу повністю діагностувати дану проблему. Необхідно використовувати різнопланові методи дослідження, що дають змогу дати відповіді на поставлену проблему. Таким чином, необхідно використовувати різноманітні методи та дослідницькі підходи. Правильно продуманий процес дослідження дає змогу отримати науково цінні результати. Досягнення цінних результатів також залежить від здатності дослідника вибирати та використовувати вірно побудовану методологію дослідження.

Список використаних джерел:

1. Немчик Я. Методологія наук про управління. *Основи методології дослідження в науках управління*. Варшава : Додаток Вултерс Клуверський бізнес, 2011. С. 19–29.
2. Хайдук З. Загальна методологія науки. Люблін : Люблінський католицький університет, 2000. 180 с.
3. Такий Дж. Вступ до загальної методології науки. Познань : Університет ім. Адама Міцкевича, 1969. 339 с.
4. Сулковський Л. Гносеологія в науках управління. Варшава : Польське економічне видавництво PWE, 2005. 204 с.
5. Пшулковський Т. Невелика енциклопедія праксеології та теорії організації. Вроцлав : Національний інститут Оссолінських, 1978. 346 с.
6. Немчик Я. Методологія управлінських наук. *Основи методології дослідження в науках управління*. 2016. С. 17–27.
7. Амстердамський С. Розвиток науки. *Філософія і наука: Енциклопедичний план*. 1987. С. 589–598.
8. Флік У. Вступ до якісних досліджень. *Публікації SAGE*. 2002. 310 с.
9. Поппер К. Шлях до знань. Відгадки та спростування. Варшава : Польські наукові видавці PWN, 1999. 712 с.
10. Новак С. Методологія соціальних досліджень. Варшава : Польські наукові видавці PWN, 2007. 494 с.
11. Войцікі Р. Відрахування. *Філософія і наука: Енциклопедичний план*. 1987. С. 76–79.
12. Челпа С. Методи дослідження кадрових питань. *Управління людськими ресурсами*. 2007. С. 471–498.
13. Тома Х. Номотетичний – ідіографічний випуск: Деякі корені та останні тенденції. *Міжнародний журнал напруженості в групах*. 1999. Т. 28. № 1–2. С. 187–215.
14. Кшижановський Л. Дж. Про основи управління організаціями по-різному. Варшава : Польські наукові видавці PWN, 1999. 339 с.
15. Майер Т. Правда проти точності в економіці. Варшава : Польські наукові видавці PWN, 1996, 242 с.
16. Сулковський Л. Методологія управління – від фундаменталізму до плюралізму. *Основи методології дослідження в науках управління*. 2016. С. 28–48.
17. Крог Г., Рус Дж. Організаційна гносеологія. Палгрейв Макміллан, 1995. 214 с.
18. Осташ Л. Хомо методікус: між філософією, гуманітарними науками та точними науками. Ольштин : Університет Вармії та Мазурі, 1999 р. 144 с.
19. Гадамер Х. Г. Істина і метод. Контур філософської герменевтики. Краків : Інтер Ессе, 1993, 510 с.
20. Майнер Дж. Б. Обґрунтованість і корисність теорій у новій організаційній науці. *Академія управління оглядом*. 1984. Т. 9. № 2. С. 296–306.
21. Гоноровська Є. Психологічні тести: теорія і практика. Варшава : Науковець, 2007. 260 с.
22. Котарбінський Т. Абетка практичності. Варшава : Заг. знання, 1972. 85 с.
23. Алвессон М., Вілмотт Х. Про ідею емансипації в управлінських та організаційних дослідженнях. *Академія управління оглядом*. 1992. Т. 17. № 3. С. 432–464.
24. Каламан О. Б., Пурцхванідзе О. В., Мандрикін Д. В. До аналізу існуючої методології розробки фінансової стратегії підприємства. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* : матер. VIII міжнар. наук.-практ. інт.-конф., 11 вересня 2020 р. Київ, 2020. С. 29–34.
25. Козмінські А. К., Облуй К. Контур теорії організаційної рівноваги. Варшава : Державне економічне видавництво, 1989. 343 с.
26. Каламан О., Пурцхванідзе О., Левчук Ю. Методологія формування фінансової стратегії підприємства на основі аналізу існуючих моделей. *Економіка харчової промисловості*. 2020. Т. 12. № 3. С. 33–41.

References:

1. Nemchik J. (2011) Metodolohiia nauk pro upravlinnia [Methodology of management sciences]. *Fundamentals of research methodology in management sciences*. Warsaw: The Wolters Clover Business Supplement, pp. 19–29.
2. Haiduk Z. (2000) Zahalna metodolohiia nauky [General methodology of science]. *Lublin: Catholic University of Lublin Publishing House*, 180 p.
3. Such J. (1969) Vstup do zahalnoi metodolohii nauky [Introduction to the general methodology of science]. Poznan: University. Adam Mickiewicz, 339 p.
4. Sulkovsky L. (2005) Hnoseolohiia v naukakh upravlinnia [Epistemology in the sciences of management]. Warsaw: Polish Economic PublishingHousePWE, 204 p.
5. Pshulkovsky T. A. (1978) Nevelyka entsyklopediia prakseolohii ta teorii orhanizatsii [Small encyclopedia of praxeology and theory of organization]. Wroclaw: Ossolinski National Institute, 346 p.
6. Nemchik J. (2016) Metodolohiia upravlinskykh nauk. Osnovy metodolohii doslidzhennia v naukakh upravlinnia [Methodology of management sciences. Fundamentals of research methodology in management sciences], pp. 17–27.
7. Amsterdam S. (1987) Rozvytok nauky. Filosofii i nauka: Entsyklopedychnyi plan [Development of science. Philosophy and science:encyclopedic plan], pp. 589–598.
8. Flick W. (2002) Vstup do yakisnykh doslidzhen [Introduction to qualitative research]. *Publikatsii SAGE*, 310 p.
9. Popper K. (1999) Shliakh do znan. Vidhadky ta sprostvannia [The path to knowledge. Guess and refutation]. Warsaw: Polish Scientific Publishers PWN, 712 p.
10. Novak S. (2007) Metodolohiia sotsialnykh doslidzhen [Methodology of social research]. Warsaw: Polish Scientific Publishers PWN, 494 p.
11. Wojciech R. (1987) Vidrakhuvannia. Filosofii i nauka: Entsyklopedychnyi plan [Deductions. Philosophy and science: Encyclopedic plan], pp. 76–79.
12. Chelpa S. (2007) Metody doslidzhennia kadrovyykh pytan. Upravlinnia liudskymy resursamy [Methods of personnel issues research. Human resource management], pp. 471–498.
13. Toma H. (1999) Nomotetychnyi – idiohrafichnyi vypusk: Deiaki koreni ta ostanni tendentsii [Nomothetic – idiographic issue: Some roots and recent trends]. *Journal of Tensions in Groups*, vol. 28, № 1-2, pp. 187–215.
14. Krzyzanowski L.J. (1999) Pro osnovy upravlinnia orhanizatsiiamy po-riznomu [On the basics of managing organizations in different ways]. Warsaw: Polish Scientific Publishers PWN, 339 p.
15. Mayer T. (1996) Pravda proty tochnosti v ekonomitsi [The truth against accuracy in economics]. Warsaw: Polish Scientific Publishers PWN, 242 p.

16. Sulkovsky L. (2016) Metodolohiia upravlinnia – vid fundamentalizmu do pliuralizmu [Management methodology – from fundamentalism to pluralism]. *Fundamentals of research methodology in management sciences*, pp. 28–48.
17. Krog G., Rus J. (1995) Orhanizatsiina hnoseolohiia [Organizational epistemology]. *Palgrave Macmillan*, 214 p.
18. Ostash L. (1999) Khomo metodikus: mizh filosofiieiu, humanitarnymy naukamy ta tochnymy naukamy [Homo methodicus: between philosophy, humanities and exact sciences]. Olsztyn: University of Warmia and Mazury, 144 p.
19. Gadamer H.G. (1993) Istyna i metod. Kontur filofsokoi hermenevtyky [Truth and method. The contour of philosophical hermeneutics]. Krakow: Inter Essays, 510 p.
20. Miner J.B. (1984) Obgruntovanist i korysnist teorii u novii orhanizatsiinii nautsi [The validity and usefulness of theories in the new organizational science]. *Review Management Academy*, vol. 9, no. 2, pp. 296–306.
21. Gonorovskaya E. (2007) Psykholohichni testy: teoriia i praktyka [Psychological tests: theory and practice]. Warsaw: Scientist, 260 p.
22. Kotarbinsky T. (1972) Abetka praktychnosti [The alphabet of practicality]. Warsaw: General Knowledge, 85 p.
23. Alveson M., Wilmot H. (1992) Pro ideiu emansypatsii v upravlinskykh ta orhanizatsiinykh doslidzhenniakh [On the idea of emancipation in management and organizational research]. *Review Management Academy*, vol. 17, no. 3, pp. 432–464.
24. Kalamani O.B., Purkhvanidze O.V., Mandrykin D.V. (2020) Do analizu isnuichoi metodolohii rozrobky finansovoi stratehii pidpriemstva [To the analysis of the existing methodology of development of financial strategy of the enterprise]. Proceedings of the *Suchasni vyklyky i aktualni problemy nauky, osvity ta vyrobnytstva: mizhhaluzevi dysputy: materialy VIII mizhnar. nauk.-prakt. int.-konf. (Ukraine, Kyiv, September 11, 2020)*, Kyiv, pp. 29–34.
25. Kozminski A.K., Obluy K. (1989) Kontur teorii orhanizatsiinovi rivnovahy [The contour of the theory of organizational equilibrium]. Warsaw: State Economic Publishing House, 343 p.
26. Kalamani O., Purtskhvanidze O., Levchuk Y. (2020) Metodolohiia formuvannia finansovoi stratehii pidpriemstva na osnovi analizu isnuichykh modelei [Methodology of formation of financial strategy of the enterprise on the basis of the analysis of existing models]. *Economics of the food industry*, vol. 12, no. 3, pp. 33–41.